

УДК 334 (477+549)

Тетяна Лахманюк

УКРАЇНА Й ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА ПАКИСТАН: НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ТА ГУМАНІТАРНО-КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (1991–2013 РР.)

У статті автор розглядає історію українсько-пакистанських міждержавних взаємин; визначає основні закономірності й тенденції зародження і розвитку співробітництва між Україною та Ісламською Республікою Пакистан, його місце в структурі міжнародних відносин; висвітлює історико-політичні передумови і чинники налагодження співпраці між даними країнами у нових геополітичних умовах; досліджує основні тенденції процесу становлення та розвитку науково-технічних й гуманітарно-культурних зв'язків, механізми формування і реалізації повноцінних двосторонніх відносин; аналізує напрямки співпраці між науковими й культурно-освітніми організаціями України та Ісламської Республіки Пакистан, її зміст і пріоритети; акцентує увагу на договірно-правовій базі цих контактів; показує місце українсько-пакистанських стосунків у структурі міжнародних відносин.

Ключові слова: Україна, Ісламська Республіка Пакистан, освіта, наука, техніка, культура.

У період посилення глобалізації для багатьох країн, включаючи Україну й Ісламську Республіку Пакистан (далі – ІРП), зовнішній чинник, тобто побудова, зміцнення і розвиток міжнародних відносин, не дивлячись на їх різноманітність, національно-культурні, національно-релігійні та інші відмінності, знаходить один із ключових напрямків. Це впливає на вирішення найважливіших соціально-економічних проблем і, багато в чому, сприяє зміцненню їх національних економік, виробничих сил, їх національної незалежності, політичної самостійності, у тому числі й безпеки держав.

Актуальною проблемою сьогодення залишається вивчення україно-пакистанських відносин у сферах: освіти, науки, техніки та культури.

Метою дослідження є аналіз основних подій історії формування і розвитку українсько-пакистанських міждержавних взаємин. Завдання: висвітлити історико-політичні передумови та чинники налагодження українсько-пакистанської співпраці в нових геополітичних умовах; дослідити основні тенденції процесу становлення і розвитку співробітництва у науково-технічному вимірі, гуманітарно-культурних зв'язків, механізми формування та реалізації повноцінних двосторонніх відносин; показати місце українсько-пакистанських стосунків у структурі міжнародних відносин.

Об'єктом дослідження є історія міжнародних відносин і зовнішньої політики України й Ісламської Республіки Пакистан в нових геополітичних умовах.

Предмет дослідження становлять головні напрямки і пріоритети співробітництва у науково-технічному вимірі, гуманітарно-культурних зв'язків між Україною та Ісламською Республікою Пакистан, визначення основних закономірностей і тенденцій зародження та розвитку міждержавних взаємин, їх місце у структурі міжнародних відносин.

Актуальність започаткованого дослідження зумовлена також тим, що наукових праць дослідницького спрямування з даної проблематики в українській історіографії практично немає. Це пояснюється незначною віддаленістю у часі, незавершеністю процесу, варіативністю двосторонніх стосунків, що вимагає подальшого ґрунтовного, цілісного й об'єктивного вивчення. Однак закономірно, що ці питання в час розвитку оновленої державності України дедалі більше стають предметом дослідження вчених. Окремі аспекти досліджуваної теми висвітлено у праці П. Черника [7], можна виділити також В. Макуха, який займався дослідженням взаємовідносин між Україною і країнами Південної Азії, в тому числі й Україною та Пакистану [5].

Україна відома як надійний міжнародний партнер, готовий відгукнутись і надати необхідну допомогу в період випробувань, перед якими опинилася Ісламська Республіка Пакистан у 2005 й 2010 рр. після руйнівного землетрусу та нищівної повені, які забрали життя і залишили без даху над головою тисячі пакистанців. Внесок українських медиків у ліквідацію наслідків стихійних лих в Пакистані відзначений нагородами пакистанського уряду, українську гуманітарну допомогу отримали найбільш нужденні мешканці зруйнованих пакистанських населених пунктів, де місцеве населення продовжує зберігати теплі спогади про представників України [4].

Набуває розвитку культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Ісламською Республікою Пакистан [7].

Для навчання у вузах України в 2009 р. виїхало 180 пакистанських студентів, переважна більшість яких виявила зацікавленість навчатись в українських медичних закладах (близько 40 %

від загальної кількості абітурієнтів). Відносини у сфері освіти здійснюються на підставі двосторонніх контрактів між українськими та пакистанськими структурами, що спеціалізуються у доборі й направленні на навчання в Україну пакистанських студентів. З огляду на заходи щодо попередження випадків незаконної міграції з Пакистану, дана сфера гуманітарного співробітництва перебуває під особливим контролем посольства.

З метою інтенсифікації двосторонніх зв'язків, у листопаді 2009 р. в м. Карачі відкрито українсько-пакистанський інформаційний центр, до роботи якого залучено представників місцевої влади, керівництва торгівельно-промислової палати провінції Сінд, відомих бізнесменів, зацікавлених у подальшому розвитку співробітництва з Україною. Робота українсько-пакистанського інформаційного центру спрямовується на популяризацію можливостей та потенціалу України серед громадських, урядових і бізнес кіл Пакистану, які отримують оперативну інформацію про виставкові заходи, пропозиції господарюючих структур на сторінках спеціалізованого веб-сайту. Подібні інформаційні центри у 2010 р. відкрито в м. Ісламабад, а також у м. Лахор, м. Мултан, ініціюється їх створення в Кветі, Пешаварі, інших великих культурних і промислових пакистанських містах.

Заслужують на увагу ініціативи з налагодження побратимських відносин між найбільшими торгівельно-промисловими, культурними центрами двох країн, а також «морськими економічними воротами» України й ІРП – містами Одеса та Карачі [7]. Разом із тим, перед сторонами стоять нагальні завдання зі створення більш сприятливих умов для нарощування взаємовигідного співробітництва. У першу чергу, це стосується інтенсифікації політичних контактів, формування належної договірно-правової бази в торгівельно-економічній, фінансовій, транспортній сферах, започаткування плідного міжрегіонального, міжгалузевого співробітництва [4].

Значний двосторонній потенціал має бути задіяним у сфері науки і розвитку медичних технологій, налагодженні обміну досвідом між науковими та медичними закладами двох країн у використанні сучасних методів діагностики й лікування небезпечних хвороб, застосуванні прогресивних медичних технологій. Одним зі свідчень перспективності зазначеної сфери є постійне збільшення пакистанських студентів, які навчаються в профільних вузах України. У цей час близько 200 представників Пакистану щорічно виїжджають для отримання освіти в Україні, з них понад половина – в українські медичні заклади.

Пакистанська сторона зацікавлена у налагодженні двостороннього співробітництва з українськими структурами в сфері науки і розвитку медичних технологій, налагодженні обміну досвідом із науковими та медичними закладами України щодо використання сучасних методів діагностики небезпечних хвороб, застосування прогресивних технологій лікування, зокрема, гепатиту, в сфері фармацевтики, виготовленні лікарських засобів, антивірусних і профілактичних препаратів із попередження та лікування інфекційних захворювань, підвищення імунітету.

Звичайно, найцікавіша тема українсько-пакистанських взаємин військово-технічне співробітництво. Важливо зазначити, що ІРП упродовж останніх років залишається найбільшим партнером України у галузі військово-технічного співробітництва. Практично завдяки українсько-пакистанському контракту на продаж Ісламабаду 320 танків Т-80УД (понад \$650 млн) Україна вийшла в 1997 р. на дев'яте місце у світі за результатами світової торгівлі зброєю, а також посіла сьоме місце за результатами 1998 р. Упродовж 1996–2000 рр. Україна виконала для Пакистану замовлення на загальну суму близько \$800 млн, а потенціал замовлень становить щонайменше \$1 млрд [7]. У листопаді 2000 р. відбувся візит в ІРП офіційної делегації України на чолі з першим заступником секретаря РНБО В. Радченком для участі у міжнародній військово-технічній виставці в м. Карачі. Проведено зустрічі з головою виконавчої влади Пакистану П. Мушаррафом, членами уряду країни.

16–23 липня 2001 р. – візит до ІРП української делегації на чолі з головним конструктором Харківського КБ ім. Морозова, Героєм України, генерал-лейтенантом М. Борисюком для участі у церемонії передачі на озброєння армії Пакистану 15 сучасних танків спільного виробництва «Аль-Халід». Керівнику української делегації президент і голова виконавчої влади пакистану П. Мушарраф вручив пам'ятну відзнаку [3].

Українсько-пакистанська наукова співпраця на сучасному етапі переважно представлена спільними проектами у військово-технічній сфері між відповідними установами обох країн. Співробітництво у військово-промисловій сфері розвивається за різними напрямками, включаючи спільну підготовку офіцерів, технічного персоналу, пілотів, а також поставки та спільне виробництво високотехнологічної зброї для сухопутних, військово-морських і військово-повітряних сил Пакистану. Спільний розвиток технологій та налагодження виробництва буде продовжуватися і у майбутньому, в першу чергу, в рамках проекту «Аль-Халід».

Перші кроки здійснюються з метою налагодження співробітництва у галузі сільського господарства та медицини. Зокрема, розвивається співпраця між Українським інститутом зоології

ім. І. Шмальгаузена і Пешаварським сільськогосподарським університетом. Опрацьовувалися можливості обміну студентами та викладачами і підвищення кваліфікації фахівців у сфері сільського господарства.

На основі підписаної в листопаді 2010 р. угоди про співробітництво між Кримським державним медичним університетом ім. С. Георгієвського й Аббатабатським міжнародним медичним коледжем започаткована співпраця між двома установами у питаннях використання сучасних методів діагностики та лікування хвороб, прогресивних технологій лікування тощо. В перспективі планується налагодити кооперацію зазначених закладів у сфері підготовки кадрів, обміну викладачів і результатами досліджень, науковими розробками [5, с. 14–16].

До цього часу сотні пакистанців отримали освіту в Україні, зокрема, у Київському інституті цивільної авіації, Харківському державному інженерному університеті, Українській академії мистецтв, Вінницькому державному медичному університеті, Кримському державному медичному університеті, Харківському державному медичному університеті. 27 червня 2012 р. була створена пакистанська асоціація випускників українських вищих навчальних закладів.

Пакистанські випускники роблять свій позитивний внесок у розбудову українсько-пакистанської дружби. Зокрема, завдячуючи їм, в 2010 р. було налагоджене співробітництво між Кримським державним медичним університетом ім. С. Георгієвського й Аббатабатським міжнародним медичним коледжем. Близько 250 пакистанців нині навчаються у ВНЗ України, більшість із них в медичних і технічних закладах, зокрема у медичних університетах Криму та Луганську, Донецькій національній академії транспорту, Східноукраїнському університеті ім. В. Даля [2].

Пріоритетним вектором співробітництва в культурно-гуманітарній сфері є налагодження зв'язків між українськими і пакистанськими ЗМІ. Разом із тим, практична реалізація спільних програм у культурно-гуманітарній сфері не знаходять поширення з боку українських фахівців через складні кліматичні й соціально-побутові умови, перманентні загострення безпекової ситуації в Пакистані, а також відсутність прямого авіасполучення між Україною та ІРП. У цей час, посольством проробляється можливість організації прямих авіарейсів української компанії «Аеросвіт» із найбільших міст країни перебування (Карачі, Лахор, Ісламабад) і їх поєднання зі зручними комунікаційними маршрутами в Україні [7].

Сторонами опрацьовуються наступні проекти двосторонніх документів: меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці у галузі науки та технологій між урядом України і урядом ІРП; угода між урядом України та урядом Пакистану про співробітництво у сфері дослідження і використання космічного простору в мирних цілях; меморандум про взаєморозуміння у сфері культурного співробітництва на 2012–2015 рр.; угода у сфері культурного співробітництва між урядом ІРП та урядом України.

Таким чином, співпраця України й ІРП у науково-технічній сфері розвивається досить швидкими темпами. Це пов'язано з інтенсифікацією двосторонніх зв'язків і має багатообіцяючі перспективи для подальшого розвитку. Реалізація ж спільних програм у гуманітарно-культурному вимірі не знаходять поширення з боку українських фахівців через складні кліматичні та соціально-побутові умови. Проте, культурний спадок України й Пакистану дає хороше підґрунтя для розвитку співпраці в цій сфері. Безсумнівно, що цивілізація долини річки Інд і трипільська культура України були одними із перших великих цивілізацій. Цей факт дає можливість двом державам для проведення спільних досліджень подібності цих культур, здійснення обмінів музейними виставками тощо.

Список використаних джерел

1. Договірні-правова база українсько-пакистанських відносин. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/pak/5153.html (дата звернення: 18.02.2018).
2. Інвестиційне співробітництво України та Пакистану. URL: <http://ukrexport.gov.ua> (дата звернення 18.02.2018).
3. К истории становления и развития сотрудничества между Пакистаном и Украиной. URL: <http://svit.ukrinform.ua/Pakistan/pakistan.php?menu=attitudes> (дата звернення 18.02.2018).
4. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Пакистаном. URL: <http://mfa.gov.ua> (дата звернення 18.02.2018).
5. Макух В. В. Україна і країни Південної Азії: перспективи розвитку співробітництва // Зовнішні справи. 2011. №1. С. 14–16.
6. Посольство України в Ісламській Республіці Пакистан. URL: <http://pakistan.mfa.gov.ua/> (дата звернення 18.02.2018).
7. Черник П. П. Сьогоднішні українсько-пакистанські стосунки. URL: http://www.confcontact.com/2012_06_14/po4_chernik.htm (дата звернення 18.02.2018).

References

1. Dogovimo-pravova baza ukrayins'ko-paky'stans'ky'x vidnosy'n [Base of ukrainian-pakistani relations]. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/pak/5153.html
2. Investy'cijne spivrobitny'cztvo Ukrayiny' ta Paky'stanu [Investment collaboration of Ukraine and Pakistan]. URL: <http://ukrexport.gov.ua>
3. K istorii stanovlenija i razvitija sotrudnichestva mezhdju Pakistanom i Ukrainoj [To history of becoming and development of collaboration between Pakistan and Ukraine]. URL: <http://svit.ukrinform.ua/Pakistan/pakistan.php?menu=attitudes>
4. Kul'turno-

gumanitarne spivrobotny'cztvo mizh Ukrainoyu ta Paky'stanom [In a civilized manner-humanitarian collaboration between Ukraine and Pakistan]. URL: <http://mfa.gov.ua> 5. Makux V. V. Ukrayina i krayiny' Pivdennoyi Aziyi: perspekty'vy' rozvy'tku spivrobotny'cztva [Ukraine and countries of South Asia: prospects of development of collaboration] // External businesses. 2011. №1. pp. 14–16. 6. Posol'stvo Ukrainy' v Islams'kij Respublici Paky'stan [Embassy of Ukraine in Islam Republic Pakistan]. URL: <http://pakistan.mfa.gov.ua/> 7. Cherny'k P. P. S'ogodnishni ukrayins'ko-paky'stans'ki stosunky' [Today's ukrainian-pakistani relations]. URL: http://www.confcontact.com/2012_06_14/po4_chernik.htm

Tetyana Lakhmanyuk

UKRAINE AND ISLAM REPUBLIC PAKISTAN: SCIENTIFIC-TECHNICAL AND HUMANITARIAN-CULTURAL COLLABORATION (1991–2013)

In the article an author examines history of ukrainian-pakistan intergovernmental mutual relations; determines basic conformities to the law and tendencies of origin and development of collaboration between Ukraine and Islam Republic Pakistan, his place in the structure of international relations; lights pre-conditions and factors of adjusting of collaboration between these countries in new geopolitical terms; explores the basic tendencies of becoming and development of scientific and technical and humanitarian-cultural connections, mechanisms of forming and realization of valuable bilateral relations; analyses directions of collaboration between scientific and cultural and educational organizations of Ukraine and Islam Republic Pakistan, its maintenance and priorities; accents attention on the base of these contacts; shows the place of ukrainian-pakistan relations in the structure of international relations.

Key words: Ukraine, Islam Republic Pakistan, education, science, technique, culture.

УДК 929.0

Дмитрий Бродяк

КРИЗИС РОХИНДЖА КАК МАРКЕР КОНСОЛИДАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ БИРМЫ/МЬЯНМЫ ВО ВТОРОМ ДЕСЯТИЛЕТИИ XXI В.

Результатом последовательной 27-летней борьбы Аун Сан Су Чжи – дочери «отца» независимой Бирмы генерала Аун Сана – за укрепление политических позиций мьянманских модернистов стала убедительная победа возглавляемой ею Национальной лиги за демократию на очередных парламентских выборах 8 ноября 2015 г. Упомянутые политические изменения были фактически признаны командованием мьянманской армии. В то же время, достигнутый политический консенсус внутри национальной элиты страны очень скоро подвергся серьезному испытанию со стороны внешних и внутренних экстремистских сил. 25 августа 2017 г. боевики Армии спасения рохинджа Аракана (ARSA) атаковали 30 полицейских и военных объектов в штате Ракхайн. Результатом этой акции стало массовое бегство в Бангладеш бенгальцев-мусульман («рохинджа»), проживавших на северо-западе Мьянмы. Однако произошедшее в обществе усиление радикальных настроений на фоне кризиса с рохинджа, как свидетельствует исследование, только способствует укреплению в элитах Мьянмы политического консенсуса в разных сферах внешней и внутренней политики, в том числе в чувствительной сфере межнациональных отношений.

Ключевые слова: Аун Сан Су Чжи, модернисты, консерваторы, консенсус, рохинджа, исламский экстремизм, буддийский радикализм.

После достижения Бирмой независимости в 1948 г., в правление прозападно настроенных бирманских модернистов генерала Не Вина, в стране парадоксальным образом сформировалось ориентированное на традицию консервативное крыло национальной элиты. Оно усложнило местную политическую систему, способствовало ее дальнейшему развитию, но, одновременно, также и усилило конфликтный потенциал последней. Тому свидетельством является ожесточенная борьба военных консерваторов и второго поколения местных модернистов во главе с До Аун Сан Су Чжи, развернувшаяся в стране после общенационального кризиса 1988 г.

Результатом последовательной 27-летней борьбы До Су – дочери «отца» независимой Бирмы генерала Аун Сана – за укрепление политических позиций мьянманских модернистов стала убедительная победа возглавляемой ею Национальной лиги за демократию на очередных парламентских выборах 8 ноября 2015 г. По результатам выборов, оппозиция Мьянмы оказалась способна самостоятельно, без коалиции с иными политическими силами, избрать нового президента и сформировать правительство страны [1].